

Izvor in ime Antov.

Predavanje na III. Internacijalnem bizantinološkem kongresu v Atenah, dne 14. oktobra 1930. Mesto: Zborna dvorana Akademije znanosti.

N. Županić — Ljubljana.

Po Jordanisu in Prokopiosu so Anti pomenili vzhodne Slovane, ki so izza življenja teh dveh historikov živeli v glavnem med velikima sarmatskima rekama Dnēstrom in Dnēprom. Ali vže prej, v IV. stoletju po Kr. r., so morali Anti tu nekje živeti, ker so se v letu prehoda Hunov preko Dona (375) borili na življenje in smrt z vzhodnogotskim kraljem Venetarijem. Na kraju so Anti podlegli in pri ti katastrofi je pal v ujetništvo njihov kralj Boz s sedemdesetimi prvaki naroda, ki so morali vsi umreti na vislicah. Hunski poglavar Belamber, verjetno ljubosumen in razdražen zaradi zmage svojega gotskega vazala, napade s svojo bojno silo in podprt z alanskimi pomožnimi četami vzhodnogotskega kralja in ga potolče do noge na reki Erak (376 po Kr. r.), to je na Tiligulu¹, ki preseka pontsko stepo med Dnēstrom in Dnēprom in se izliva v Črno morje. Po razbitju hunske velesile in po odhodu Vzhodnih Gotov iz Dacije v Panonijo so dosegli valovi slovenskega in antskega preseljevanja tudi dolnji Dunav.

Tako so prišli i Sloveni i Anti v dodir z bizantsko državo, od katere jih je ločila samo vodna črta Dunava in tudi na vidik bizantinskim zgodovinarjem.

Prvikrat se omenja v zgodovini Slovēne (Slovane) pod imenom Σκλαυηνοί in sicer na dolnjem Dunavu leta 525. ko piše Pseudo-Caesarius Nazianzenus v svojih bogoslovskih vprašanjih in odgovorih, c. 110 (Ducacaeus, Bibliotheca veterum patrum, I, 614)²: Πως δὲ οἱ ἐν Βαβυλῶνι, ὅποιοι δ' ἂν γίνωνται, τῇ μαιγματῇ τῶν ὁμαίων παροινούσι; πως δ' ἐν ἐτέρῳ τμήματι ὄντες οἱ Σκλαυηνοὶ καὶ Φυσώννται, οἱ καὶ Λαυοῦβιοι προσγορευόμενοι, ... Slovene in Fizonite imenuje Podunavce in pripoveduje o njih neverjetno čudne stvari, kar znači da se jih še ne pozna,

¹ N. Županić, Reka Erak. Prilog istoriji borbi narodâ za prevlast nad južnom Rusijom u drugoj polovini IV. stoleća posle Kr. („Etnolog“ IV, 113—121). Ljubljana 1930.

² Navedeno v delu: Fran Kos, Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku, I, 8. Ljubljana 1902.

da je samo čul o njih, ker so nemara še le pred kratkim dosegli levi breg Dunava.

Ne dolgo zatem, to je kmalu po nastopu vladanja carja Justinijana (527—565) pišejo Bizantinci tudi o Antih, ki so prišli k njim plenit. Leta 558. piše namreč Prokopios, da so Huni, Slovani in Anti od nastopa vladanja Justinijana skoraj vsako leto plenili Ilirijo, Tracijo, Helado, Herzenez in sploh ozemlje od Jonskega zaliva do predmest Carigrada. Pri teh vpadih in pustošenjih da je bilo preko 200.000 Bizantincev ubitih ali pa odvlečenih v sužnost, tako da so te zemlje postale podobne scitski puščavi³. Ta pustošenja, ki so se jih pridno udeleževali tudi Anti, so trajala od leta 527—558, to je 31 let. Da so Bizantinci imeli tudi drugače dosti opraviti z Anti je razvidno tudi iz tega, da so carji Justin I (518—527), Justinijan I (527—565) in Justin II (565—578) nosili pridevek *Ἀντικός*.

Med Anti in Sloveni ni bilo pravega in trajnega soglasja, da, še celo vojskovali so se med seboj, bilo da so poravnavali medsebojne račune, bilo v službi Bizanca, ki je umel pridobiti bolj bojaželjne in bolj izvežbane Ante in jih pošiljati proti bratom da jih tako ovira pri prehodu čez mokro dunavsko mejo. Kakor Huni in Sloveni služili so tudi Anti v bizantinskih vojskah kot konjeniki in so bili poslani posebno v Italijo proti Gotom.

Ojačanju, urejenju ter razširjenju Antske države so okolu leta 558. stopili na pot Obri, konjeniški narod, ki se je pomikal od severnoga obrežja Hvalinskega morja proti zapadu in se ustavil ob Azovskem morju (Maeotis). Njihovemu nadaljnjemu napredovanju proti zapadu so bili na poti Anti, ki so stanovali proti vshodu nekako do linije Dněpra in tako je prišlo do borbe izmed obeh sil. V tej nevarnosti so si Anti izbrali za svojega poslanika energičnega Mezamira, ki je imel pri Obrih odkupiti ujetnike svojega rodu. Ker je govoril z Obri samozavestno in ošabno in ker so ti spoznali v njem sposobnega in nevarnega organizatorja in voditelja Antov v bodočnosti, so ga ubili, če-

³ PROCOP.I HISTORIA ARCANIA, cap. 18: Ἰλλυρίων δὲ καὶ Θράκην ὅλην, εἴη, δ' ἂν ἐκ κόλπου τοῦ Ἰονίου μέχρι ἐς τὰ Βυζαντίων προάστεια, ἐν τοῖς Ἑλλάς τε καὶ Χερσονησιῶν ἡ χώρα ἐστίν, ὄννοι τε καὶ Σκλαβηνοὶ καὶ ἄνται σχεδόν τι ἀνὰ πᾶν καταθέοντες ἔτος ἐξ ὧν Ἰουστινιανὸς παρέλαβε τὴν Ῥωμαίων ἀρχήν, ἀνέκιστα ἔργα εἰργάσαντο τοὺς ταύτη ἀνθρώπους. Πλέον γὰρ ἐν ἑκάστῃ ἐμβολῇ οἶμαι ἢ κατὰ μυριάδας εἴκοσιν, εἶναι τῶν τε ἀνηρημένων καὶ ἡνδραποδισμένων ἐνταῦθα Ῥωμαίων ὥστε τὴν Σκνθῶν ἐρημίαν ταύτης πανταχόσε τῆς γῆς ξυμβαίνειν.

tudi je bil zaščiten po mednarodnem običaju tudi teh divjih rodov. Od tedaj so Obri češče upadali v zemljo Antov, jo pustošili in niso nehali od tam goniti ljudi v sužnost⁴.

Po odhodu Obrov v Panonijo (568) so si Anti oddahnili in so navezali prijateljske stike z Bizancom izza carovanja Mavrikija (578 do 602). Kot bizantinski zavezniki so se morali seveda sedaj s Slovani sedaj z Obri vojskovati. Leta 602. je oberski hagan poslal na Ante veliko vojno silo pod zapovedništvom poveljnika Apsiha (Ἀψίχ), da bi jih kaznoval za izvršene napade v službi Bizantincev. (Theophylacti Simocattae Historiae lib. VIII, c. 5: ἀτὰρ τὰς Ῥωμαίων ἐφόδους ὁ Χαγάνος μεμαθηκώς τὸν Ἀψίχ μετὰ στρατοπέδων ἐξέπεμπεν, ὅπως τῶν Ἀντῶν διολέσειεν ἔθνος, ὃ σόμμαχον Ῥωμαίοις ἐνγχεαεν ὄν. Tedaj ali pa kmalu po tem je antska državna organizacija verjetno doživela velik potres in izgube, ker so Anti po letu 602, posebno pa po vstanovljenju bolgarske države na Balkanskem polotoku izginili iz obzorja bizantinskih historikov in kronistov. Ne omenja jih več ni Teofan, ni Leo Gramatik, ni Zonaras, ni Dukas ni Glykas. Najbrž so se poedina plemena, ki so jih vezale spone državne — četudi bolj jednostavne — antske organizacije, umaknila sosedstvu Obrov na vse strani, najbolj pa na zapad. Deloma so jih v smeri, k Polabju in Podonavju dirigovali tudi Obri na svojih vojnih pohodih, ki so rabili slovanska plemena kot pomočne čete in kot delavno

⁴ MENANDRI PROTECTORIS fragmenta, c 6 (Historici graeci minores ed. Dindorf, II, p. 5, 6): "Οτι ἐπεὶ οἱ ἄρχοντες Ἀντῶν ἀθλίως διετέθησαν καὶ παρὰ τὴν σφῶν αὐτῶν ἐλπίδα ἐπεπτώχεσαν, ἀπὸ τὰ οἱ Ἀβαροὶ ἔχειρόν τε τὴν γῆν καὶ ἐληίζοντο τὴν χώραν. πιεζόμενοι δ' οὖν ταῖς τῶν πολεμίων ἐπιδρομαῖς ὥς οἶόν τε ἐπρεσβένσαντο αὐτοὺς, Μεζάρμηρον τὸν Ἰδαριζίον, Κελαγαστοῦ ἀδελφόν, ἐπὶ τὴν πρεσβείαν χειροτονήσαντες, ἐδέοντό τε πρῆσθαι τῶν τινας τοῦ οἰκείου φύλον δοριαλῶτων. καὶ τοίνυν Μεζάρμηρος ὁ πρεσβευτής, στωμῆλος τε ὢν ὑψαγόρας, ὥς Ἀβάρους ἀφικόμενος ἀπέρριψε ρήματα ὑπερήφανά τε καὶ θρασυτέρα πως. ταῦτά τοι ὁ Κοτρίγουρος ἐκεῖνος, ὁ τοῖς Ἀβάροις ἐπιτήδειος, ὁ κατὰ Ἀντῶν τὰ ἔχθιστα βουλευσάμενος, ἐπεὶ ὁ Μεζάρμηρος ὑψηλότερον ἢ κατὰ πρεσβευτὴν διελέγετο, εἶπεν ὥς τὸν Χαγάνον „οὗτος ὁ ἀνὴρ μεγίστην ἐσὺτι περιβέβληται δύναμιν ἐν Ἀνταῖς οἷός τε πέφυκε κατὰ τῶν ὁπωσοῦν αὐτῶ πολεμίων ἀντιτάττεσθαι. δεῖ τοιγαροῦν ἀποκτανθῆναι τοῦτον καὶ τὸ λοιπὸν ἀδεῶς ἐπιδραμεῖσθαι τὴν ἀλλοτρίαν,“ τοῦτω πισθέντες οἱ Ἀβαροὶ, παρωσάμενοι τὴν τῶν πρεσβέων αἰδῶ ἐν οὐδενί τε λόγῳ θέμενοι τὴν δίκην, ἀναιροῦσι τὸν Μεζάρμηρον. ἐξ ἐκείνου πλέον ἢ πρότερον ἔτεμνον τὴν γῆν τῶν Ἀντῶν, καὶ οὐκ ἀνίσταν ἀνδραποδιζόμενοι καὶ ἄγοντές τε καὶ φέροντες“.

ljudstvo za izhrano. Morda se je to v izvesni meri dogodilo tudi vže prej, ko so Obri po smrti carja Justinijana I napadali frankovsko državo in izvojevali lepo zmago na Labi.

Izvor Antov. Če se hoče izvedeti pokoljenje kakega naroda, treba je najprej vprašati zgodovino, kedaj in kje se dotični narod prvič imenuje. Češki paleo-etnolog Lubor Niederle je mišljenja, da se Ante prvič omenja v longobardski tradiciji, kar bi veljalo za časovno razdobje III do IV stoletja po Kr.⁵

Po longobardanskem predanju zapisanem po Pavlu Diakonu (I, 13) bi imeli Longobardi na njihovem preseljevanju priti v dotiko z deželo Anthab (Anthab), kar naj bi po P. J. Šafariku značilo Antarum pagus. Jasnejše je latinski pisano poročilo historiografa Jordana o krvavih spopadih med Anti in Vzhodnimi Goti pod njihovim kraljem Venetarijem v južnozpadni Rusiji, ki so se vršili leta 376. po Kr.: „in Antorum fines movit procinctum, eosque dum aggreditur, prima congressione superatus, deinde fortiter egit, regemque eorum Boz nomine cum filiis suis et LXX primatibus in exemplum terroris adfixit.“ (JORDANIS Getica, 246). Stvar pa ne stoji tako, ker so bili Anti po našem mišljenju vže nekaj stoletij prej omenjeni od antičnih avtorjev. Ti historijografi pa nakazujejo Antom njihova prvobitna bivališča bolj daleč na vzhodu, kjer takrat še ni bilo Slovanov in težko tudi drugih Indoevropljanov (Arijcev) ne. Cissianti namreč, ki jih omenjata POMPONII MELA in C. PLINIUS SECUNDUS v prvem stoletju po Kr., ne značijo *en sam narod*, ampak se krijeta v tem imenu dva naroda: *Cisi* (Kisi) in *Anti*. Pomponius Mela navaja⁶ Cisiante kot sosede Kimerijcev, Ahajcev, Georgijcev in Kerketov (Čerkezov), tako da bi imela njihova bivališča ležati iznad Amaconk. Tedaj nam je iskati prvobitna selišča Antov v področju Kavkaza, kamor jih postavlja tudi C. Plinius⁷, pri čemur on zopet gori navedene Kimerijce, Georgijce in Amaconke omenja kot sosede Cisantov.

Da ime Cissianti ne pomeni samo en narod ali pleme, ampak da se v njem krijeta dva, da toraj predstavlja ligaturo od *Cisi* + *Anti*, je razvidno iz tega, ker poznejša izdanja in zemljevidi zaznamujejo

⁵ L. Niederle, Slovanské starožitnosti, oddil I, sv. 4: Původ a počatki Slovanů východních, pag. 72. Praga 1924.

⁶ POMPONII MELAE, Chorographia, I, 13: super Amazonas et Hyperboreos Cimierii Cissianti, Achaei, Georgii, Cercetae . . .

⁷ C. PLINIUS S., Naturalis historia, VI, 35 (Editio Detlefsen 1904): Ultra eos plane iam Scythae, Cimierii, Cisianti, Georgi, et Amazonum gens . . .

Kise ločeno od Antov. Vže poslednje izdanje C. Plinija S., izdanje Mayhoff-a, je raztrgalo ime *Cisianti*, tako da se sedaj dotično mesto v Pliniju glasi: Ultra eos plane iam Scythae, Cimmerii, Cissi, Anti, Georgi et Amazonum gens, haec usque ad Caspium et Hyrcanium mare.

Kisi (Cissi) so najverjetnejše identični s Kizi (Cizi, Chisi), ki jih C. Plinius S. (VI, 19) omenja in katerim je W. Tomaschek⁸ dodelil kavkaško stran Azovskega primorja, kakor tudi z narodom *Chizoe* na Tubula Pentingeriana v bližini Aspurgijanov med Psakani in Nerdanci (Vardanci) na Lacus Salinarum. Vse okolnosti pokazujejo, da Kisi v etnološkem smislu predstavljajo jedno od čerkeskih plemen in to v današnji Kabardi ali pa ne daleč od tam. V bližini tega predela omenjajo antični pisatelji tudi *Ziche* (Zinchi, Zinthe, Zygi, Zilchi) na gornjem Kubanu, ki jih zopet J. Marquart⁹ identifikuje s Kisi (Szizi, Zici, *Zixot*, Cizi). Marquart ima morda prav, ni pa tudi izključeno da označujete ti dve imenski varijanti dve betvi istega plemena.

Ker so tedaj Anti po Pomponiju Meli in C. Pliniju S. živeli v bližini Kisov, Kerketov (Čerkezov), Amaconk, in Hirkanskega ali Kaspijskega morja, to zgodovina ne more postaviti njihovih bivališč za I. stoletje po Kr. r. na ozemlje med Dněprom in Dněprom v Evropski Sarmaciji, ampak le na vzhod od Azovskega morja (*Μαύρις*), v Kavkaz, v Azijsko Sarmacijo. Takrat so se pa naselja Slovanov v smeri proti vshodu razprostirala komaj do srednjega Dněpra in zaradi tega lahko trdimo, da Anti tedanjega časa sploh niso bili Slovani. Okolščine govorijo bolj zato, da so bili prvobitni Anti eno od mnogoštevilnih kavkaških plemen iz alarodijske (jafetitske) rodbine, ki so se enkrat kasneje skupno z drugimi isto alarodiskimi plemeni kakor: Srbi¹⁰, Hrvati¹¹ (*Χοροβάθος*), Kisi (Kiachi¹² ~ Čechi ali Čachi?), Zilchi (Zličane?), Vali (Volinjane?) i. t. d. podali čez Don na zapad, dokler niso dospeli kot sarmatski konjeniki zemljo Slovanov, s katerimi so začeli skupno življenje in se nazadnje stopili v etnološke enote.

Ker pa še danes živijo v Kavkaziji mnogoštevilna plemena aborigenov, poskusimo ugotoviti, če se bi dali med njimi najti kaki bližnji sorodniki Antov.

⁸ Pauly-Wyssowa, Real-Encyklopaedie, III, 2624, 2309.

⁹ J. Marquart, Osteuropäische und Ostasiatische Streifzüge, pag. 55. Leipzig 1903,

¹⁰ N. Županić, Srbi Plinija i Ptolemeja. Pitanje prve pojave Srba na svetskoj pozornici sa historijskog, geografskog i etnološkog stanovišta. Beograd 1924.

¹¹ N. Županić, Prvobitni Hrvati. Zagreb 1925.

¹² Dolnji Čerkezi posebej ali pa tudi Čerkezi v obče (*Adzyge*, *Adyge*) se imenujejo tudi *Kjachi*.

Prvo je treba vedeti, da se kavkaški aborigeni t. j. alarodijski Kavkazci, katerih sta leta 1895. Zagurski in Slidlitz¹³ naštel okroglo 2,226.000, delijo v tri glavne jezikovne skupine in to: I v vzhodno ali *lezgijsko*, II v zapadno ali *čerkesko* in III v južno ali *gruzinsko* (georgijsko) skupino. Kot postranska veja vzhodne se smatrajo Čečenci na reki Tereku (243,000 duš) in z Čerkezi se navadno imenujejo tudi Abhazi.

Pustimo za sedaj prvi dve skupini ob strani in posvetimo svojo pozornost tretji, lezgijski (okroglo 600.000 duš) in njenemu sestavu. Ona ima 4 glavne veje: *Kürinci* na jugovzhodu (226.000), *Dargua* na severovzhodu (124.000), *Laki* v sredini (48.000) ter *avarsko-andijsko-didojska* veja (200.000). Pri *Andih* (Andijci) samih (26.000) pa se zapažajo sledeče dijalektične vejice: Andi v ožjem smislu (7575 duš), Botlihi (1383), Idi ali Tindali (3762), Hihatli ali Camalali (3889) Karatajci (7217), Godoberi (887), Kuanada ali Bogulal (1474).

Iz navedenega se jasno spozna in vidi, da naši Anti še danes živijo v svojih Andih (Änti, Andalal) v področju Kavkaza in sicer v porečju gornjega Koisu, ki se izliva v Kaspijsko morje, to znači tam kjer jih antični pisatelj omenja v I. stoletju po Kr. r. Andi, ki mejijo na severu na Čečence, na jugu in na vzhodu na Avare, govorijo, kakor rečeno, lezgijski dijalekt. Lezgijske¹⁴ same pa omenjata vže Herodot kot *Ατρυγες* in Strabo kot *Ατρυγαι* v jugozapadnem primorju Kaspijskega morja, med Albanci in Amaconkami.

Lingvisti, v prvi vrsti R. Erckert, ki so proučevali andi-dijalekte, trdijo, da zavzemajo ti govori posebno mesto v okvirju lezgijskega jezika in sicer v tem da se kaže v leksikalnem oziru ozka sorodnost z dijalektoma Avarov in Dido-jcev. Ta sorodnost se izraža v posebno forsiranem izgovoru šumečih glasov in guturalov kakor tudi v različno niansiranem *thl* — glasu. Andijski idijom (*Qua*: nab mici) razlikuje po A. Dirru¹⁵ 4 razrede: 1. razumna moška bitja, 2. razumna ženska bitja, 3. vse živali in mnoge mrtve stvari, 4. vse ostalo.

Razredni elementi so:

	Sing.	Plur.	(za primer deblo -č'oxa velik)
1. razred	v (w)	v	v-o-č'oxa v-o-č'ox-ol
2. razred	i		j-e-č'oxa j-e-č'oxol

¹³ R. von Erckert, Die Sprachen des kaukasischen Stammes, II, pag. IV, Wien 1905.

¹⁴ Lezgijski Kürinci imenujejo sami sebe *lezgi*, pl. *lezgiar*, kar najbrže stoji v zvezi z besedo *lek* (lāk) „človek“.

¹⁵ Adolf Dirr, Einführung in das Studium der kaukasischen Sprachen, pag. 183. Leipzig 1925.

	Sing.	Plur.	(za primer deblo -č'oxa velik)
3. razred a } b }	<i>b</i>	<i>i</i> <i>b</i>	{ b-e-č'oxa j-e-č'ox-ol b-e-č'ox-ol
4. razred	<i>r</i>	<i>r</i>	r-e-č'oxa r-e-č'ox-ol

Deklinacijske končnice se pristavljajo le v redkih slučajih na neizpremenjen nominativ, pač pa navadno na deblo drugih padežev, ki se razlikuje od nominativa po pristopajočem vokalu odnosno konzonantom ali po celem zlogu. — Plural se končuje vedno na *-l*, odnosno na *-al*, *-ol*, *-ul*, koje končnice se pristavljajo deloma neposredno singularni obliki, deloma s pomočjo vezujočega *-d-* odnosno *-b-* ali pa celega zloga. Končni vokal nom. sing. pri tem izpada pri mnogih besedah ali se pa izpreminja. Na primer plural na *-l*: a^{ki} ognjišče akil, boc'o volk boc'ol, anzi sneg anzol, berča kača berčol, boši kokoš bošol, unso vol an'sodul, l'inso reka l'insodul, guži kočnik gužibol; plural z vezujočim *-d-*, *-b-*: miskara pajek miskardul, ak'uara vrabec ak'ardul, alk'uci petelin alk'ucobil, anžidi sekira anžidobil, yiži holm yižadol; besede na konzonante brez veznih elementov: ark'uom žlica ark'uomil, besun nož besumol, čiron jaklo čiomil, bazar bazardul, belir jelen belirdul, zar led zardul, bil brdo bilodul, hon vas honadul, šub grob šubidol.

V srednjem veku so imenovali orijentalški kakor tudi evropejski pisatelji Ante — Allan ali Lan, katero ime pa Klaproth in Dubois vezeta za Osete. Temu pa ugovarja K. Koch¹⁶ misleč da ne postoji sorodnost med antičnimi in srednjevekovnimi Alani.

Kavkaški aborigeni, katerim se prištevajo seveda tudi Lezgijci skupno z Anti (Ānti) ne predstavljajo po bistvu svojega jezika ni Indoevropejci, ni Semiti, ni Uralo-altajci, ni Mongoli, ampak jezikovno rodbino sui generis. Med danes živečimi narodi je smatrati Baske v Pirenejih za njihove sorodnike. Verigo navodov in plemen namreč, ki je nekdanj vezala te kavkaške aborigene (jafetite) in Baske, so pretrgali udarci od severa prihajajočih Arijev, in jo pokrili z novimi jezikovno-etničnimi sloji. Kot vmesne vezajoče člane te pretrgane jezikovne verige je imenovati vže tudi izginole narode kakor n. pr. maloazijske in kavkaške Amaconke, Kaspijci (Kosejci), Kapadočani, Sumerci, Lidijci, Karci, Mizijci, Pelazgi, Rete, Ligurci, Etruščani e. c. To so bili narodi alarodskega ali jafetitskega rodu, kateremu so pripadali tudi naši Anti v svoji prvobitnosti.

*

¹⁶ K. Koch, Reise in Grusien, am Kaspischen Meere und im Kaukasus, pag. 352. Weimar 1847.

Ime. Najprej bomo naveli nekoliko varijant antskega imena¹⁷, ki so jih zapisali razni bizantinski pisatelji ali pa drugi viri: Menander I, 3: "Αντες, Prokopios B. g. III, 14 in Theofylaktos VIII, 5, 13: "Ανται, Agathias III, 21: "Αντης ἄνης, Jordanis R. 388, Get. 34, 247: *Anti, Antae, Antes*; A. Pogodin je našel ime Antov kot osebno ime v več napisih na kamnih in sicer v enem grškem napisu iz Kerča: "Αντας in na treh latinskih iz Ogerskega: *Antus, Ont, Onthus*.

Ohranjena stara osebna imena Antov se glase pri historikih: Jordanis, Getica 246: *Boz [Booz]*, Menander frag. 6: Μεζάμυρος Ἰδαριζίου Mezamir sin Idaričev in njegov brat Κελαγαστός, Agathias III, 21: Δαβράγεζας Ἀντης ἀνής, Prokopios B. G. III, c. 14: Χιλοβούδιος. Kako so se ta imena prav za prav natančno glasila, so-li slovanska ali ne, težko je povedati. Po Šafariku zaznamuje Μεζάμυρος Nezamir-ja, čemur pa oporeka Janoš Melich ki zastopa obliko Mežemer. Po tem lingvistu je ime sestavljeno iz rus. *meža* meja, granica in slovan. *mer*, toraj bi ime značilo toliko kot mejaš ali graničar. J. Melich smatra ime za rusko in Ante za prednike Rusov¹⁸. Kaj pa ako ime v obče ni slovansko, ampak tuje, recimo kavkaško? Beseda *meze*, *mezy* se nahaja pri čerkeskih Abadzechih, pri Šapsugih *mezi*, pri Buduchih *meša*¹⁹ i t. d. z značenjem gozd, šuma. Pri kavkaških Svanetih pa znači druga zloženka *mare* „mož, homme“. V tem slučaju bi ime Mezamir ali Mezamar značilo gozdni človek, mož iz gozdnatih predelov ali kakor pravijo Belokranjci „loznjak“. Loza znači namreč tam hosto ali šumo. Ali za trdno je težko kaj reči.

Sedaj pa poskusimo razložiti in razjasniti pomen antskega imena. F. Rački ga je razkladal iz slovanskega *atin* „vir gigas“, Vöcel iz nemškega *enz* in iz anglosaksonskega *enf* „Riese“; Sachmatov se je izrazil da ni ime sploh slovanskega izvora in da bi se ga dalo dovesti v zvezo k večjemu s keltščino. Po mišljenju K. Oštir-ja se je glasila prvobitna paleo-evropska oblika: *Venet — Vanet* kar je dalo v slovanskih ustih *Vent* in po izpadu prefiksa *w-* *Ot* iz tega grško "Αντες²⁰. Anglosasko *ent* „Riese“ (novo visokonemški *enz*) pa da je

¹⁷ Cf. L. Niederle, Slovanské starožitnosti. Oddil I, sv. 4. Původ a počátky Slovanu východních, pag. 72. Praga 1924.

¹⁸ J. Melich, Über zwei Eigennamen. Šišićev Zbornik (Mélanges S.). Zbornik naučnih radova F. Šišića povodom šesdesetgodišnjice života, pag. 107—112. Zagreb 1929.

¹⁹ N. Županić Značenje nekih starih geografskih i etničkih imena na balkanskom poluostrvu. („Etnolog“ V—VI, str. 99). Ljubljana 1933.

²⁰ K. Oštir, Veneti in Anti Alarodski *w-* prefiks. („Etnolog“ II, 46—73). Ljubljana 1928.

izposojeno iz slovanskega *Ant* (*Ot*). Da li je Vjatiči v zvezi z Vent, bi bilo možno ali ne baš sigurno. Po našem mišljenju pa se ima iskati razlaga antskega imena iz govorov alarodskih aborigenov ker se je pokazal Kavkaz kot prvobitna postojbina Antov. Predno pa se napotimo k rešenju problema, bilo bi dobro vedeti, kako Andi (*Ānti*, *Andalal*) sami sebe doma imenujejo in kaka imena so jim dali sosedi. Podajmo se tedaj v zapadni Daghestan na srednjem toku andijskega Koisu, kjer živi jafetitska (alarodska) ando-didojska skupina. Kakor poroča najboljši poznavalec kavkaških jezikov, Adolf Dir²¹, imenujejo pristni Andijci sami sebe *quannaw* plur. *quannal*, njihov aul (vas) *quanni* ali *quannar hon* (kuansko selo) in njih jezik *Qqa: nab mi: ci* (quannab mici). Po A. Dirru — izgleda, da ime *Andi* ne izvira od Antov samih ampak od avarskih sosedov: *anndisen* „Andijci“ plur. *Andi* „Andi“. Pri Lakih se imenujejo: *andimi* „Andijsko“, *andiricu* „Andijec“; pri Arčincih: *Andi*, *andisow* „Andijci“; pri Bagulal *andil hekua* „človek iz Andov“; pri Tindijcih *anditla hekua*; pri Chwaršincih *andiries hikua*; pri Didojcih: *'andizi*, pl. *andizibi*; pri Kapučincih: *andibzo* suko „andijski človek“. A. Dirr sam ni niti poskusil ime *Andi* (*Ānti*) etimološko raztolmačiti, ampak se je zadovoljil z naštevanjem imenovanja Andov doma in pri sosedih. C. von Hahn²², ki se je bavil z razlago kavkaških geografskih imen, izvaja ime *And* iz tatarske besede *and* „prisega“, po čemur bi ime *And* pomenilo ime kraja na katerem se je izvršila važna prisega (zakletva). To pa že na prvi pogled kaže malo verjetnosti.

Pri pregledovanju besednega zaklada kavkaških jafetitskih plemen se bomo ustavili pri kabardinsko-čerkeski besedi *and* „natio“, kajti imena narodov po navadi ne pomenijo nič drugega kot „ljudje“ ali „narod“. Čerkeski koren *and* je vsakako soroden s hetitskim *an-tuhs* „človek“. Tako bi bil kavkaški izvor prvobitnih nosilcev imena *Ant* dokazan ne samo historično geografski ampak tudi etimološki. Če torej zgodovinarji trdijo da bi bili *Anti* in njih ime zginili raz svetske pozornice v toku VII. stoletja po Kr. r., to ni istinito, ker živijo v svoji prvobitnosti še danes kot alarodijski *Anti* (*Ānti*, *Andalal*) v porečju Andijskega Koisu v vzhodnem Kavkazu tam, kjer so živeli pred okroglo 2000 leti. Iz tega se vidi, da je ničeven prepir v tem, so-li bili *Anti* predniki specijalno Malo-Rusov ali Veliko-Rusov

²¹ A. Dirr, Die heutigen Namen der kaukasischen Völker. Petermanns Mitteilungen, 54, Bd. IX, 204—212. Gotha 1908.

²² C. von Hahn, Erster Versuch einer Erklärung geographischer Namen, pag. 4. Stuttgart 1910.

ali pa Rusov (Vzhodnih Slovanov) v obče, ker je njihov izvor tuj in so v slovanskem svetu imeli važno vojaško in politično vlogo, dočim so bili v etnološkem oziru malega pomena. Kakor je vže zgoraj omenjeno so Anti, verjetno kot zavezniki sorodnih kavkaških plemen, po prehodu čez reki Don in Dnëpr, po svoji priliki podčinili tedanje Slované med zadnje imenovano reko ter Dnëstrom in ustvarili neke vrste državno organizacijo, ki je bila v času vpada Hunov (375 po Kr. r.) tako trdna da si je mogla na bojnem polju meriti z vojske navajenimi Ostrogoti. Po izvesnem razdobju časa sožitja Slovanov s kavkaškimi premagovalci, so zadnji morali izgubiti svojo etnično individualnost, posebno pa jezik. Obdržalo se je le ime zmagovalcev in državna (nacijolna) ideja in zato je mogel Prokopios (De bello Gothico, cap. 14) v sredi VI. stoletja po Kr. r. pisati, da Sloveni in Anti govore isti jezik: *ἔστι δὲ καὶ μὴ ἐκατέρος γωνή* . . .

Vsebina tega predavanja, spoštovani, gospodje kolegi, je morda pokazala, da bi bilo potrebno marsikatero pojedinost iz dobe preseljevanja narodov razjasniti, da se pa važne stvari, o katerih nam poročajo bizantinski historiki v kaosu narodov vzhodne Evrope in Podonavlja, ne dajo razložiti s pomočjo grškega, latinskega, germanškega ali slovanskega jezika. Bolj in bolj stopa v ospredje potreba po znanju orijentalških jezikov, posebno kavkaških, ugrofinskih in uralo-altajskih govorov, da bi se prineslo svetlosti v temno zgodovinsko etnologijo dobe velikega Preseljevanja Narodov na kraju antičnega veka.

Vrlo dobro bi bilo boljše poznati odnose med rodovi Preseljevanja Narodov, njihov izvor in primitivno civilizacijo, ker iz tedanjega kaosa je postal moderni svet na razvalinah antike in na temelju krščanstva.

L'origine et le nom des Antes.

Conférence au IIIe Congrès International des Byzantinologues à Athènes, le 14 Octobre 1930. Lieu: Salle des Assemblées de l'Académie des Sciences.

(Résumé.)

D'après Jordanis et Procopius les Antes signifiaient les Slaves orientaux qui, au temps de ces deux historiens, vécurent principalement entre les deux grands fleuves sarmatiques, le Dniestr et le Dniepr. Mais déjà avant, au IVe siècle après J. -C., les Antes ont du habiter quelque part de ce côté, car en l'année du passage des Huns par le Don (375), ils menèrent une lutte acharnée contre Vénétarius, roi des Goths orientaux. Les Antes ont été vaincus et à l'occasion de cette catastrophe leur roi Boz avec soixante-dix chefs

ont été fait prisonniers et pendus. Le chef des Huns, Belamber, jaloux et furieux à cause de la victoire de son vassal gothique, l'attaque en compagnie des troupes alanes du roi des Goths Orientaux et le bat complètement, en 376 après J. -C., au fleuve Erak, (probablement Tiligul) qui divise la steppe du Ponthus entre le Dniestr et le Dniepr et se jette dans la Mer Noire. Après l'annéantissement de la grande puissance des Huns et le départ des Goths Orientaux de la Dacie en Pannonie, les vagues des migrations des Slaves et des Antes arrivèrent jusqu'au Danube Inférieur.

Ainsi les Slaves et les Antes vinrent en contact avec l'Etat byzantin, dont ils étaient partagés seulement par les eaux du Danube, et en vue des historiens byzantins.

Pour la première fois dans l'histoire les Slaves sont mentionnés sous le nom de *Σκλαυηνοί* en 525, au Danube Inférieur par Pseudo-Caesarius-Nazianzenus, dans ses questions et réponses théologiques, c. 110 (Ducaeus, *Bibliotheca veterum patrum*, I, 614): *Πὼς δὲ οἱ ἐν Βαβυλῶνι, ὅποι δ' ἂν γίνονται, τῇ μαιγματὶ τῶν ὁμαίων παραινῶσι; πὼς δ' ἐν ἑτέρῳ τμήματι ὄντες οἱ Σκλαυηνοὶ καὶ Φυζωνται, οἱ καὶ Δανοῦβιοι προσαγορευόμενοι*. Il appelle les Slovènes et les Phyzonites Danubiens et raconte d'eux des choses incroyablement drôles, ce qui signifie qu'il ne les connaît pas, qu'il a seulement entendu parler d'eux, car ils ont peut-être seulement avant peu atteint la rive gauche du Danube.

Pas beaucoup plus tard, c'est-à-dire bientôt après l'arrivée au trône de l'empereur Justinien (527—567), les Byzantins mentionnent les Antes qui sont venus chez eux piller. En 558 Procopius écrit que, depuis l'arrivée au trône de l'empereur Justinien, les Huns, les Slaves et les Antes, presque chaque année vinrent piller l'Illyrie, la Thrace l'Hellade, le Chersonèse, bref tout le territoire de la Mer Ionienne jusqu'aux faubourgs de Constantinople. Au temps de ces attaques et de ces pillages plus de 200.000 Byzantins étaient tués ou fait prisonniers, ainsi que ce territoire est devenu comme le désert Scythique. Ces pillages, auxquels aussi les Antes participaient, duraient de l'année 527 jusqu'en 558, c'est-à-dire trente-et-un ans. Comme les empereurs byzantins Justin le 1er (518—527). Justinien le 1er (527—565) et Justin II (565—578) portèrent l'attribut *Ἀντικός*, il en résulte que les Byzantins avaient bien des démêlées avec les Antes.

Entre les Antes et les Slaves il n'y avait pas d'accord durable, ils ont même fait la guerre les uns aux autres, pour régler leurs comptes mutuels. Byzance savait bien se servir des Antes qui étaient

des meilleurs guerriers et les envoyer contre leurs frères, pour les empêcher de passer par la frontière du Danube. Comme les Huns et les Slaves aussi les Antes servirent dans les armées byzantines comme cavaliers. On les dirigeait surtout en Italie, contre les Goths.

Vers 558 les Avares, dans leur migration vers l'ouest, commencèrent à attaquer les Antes et à piller leur territoire. Après le départ des Avares en Pannonie, les Antes nouèrent des relations amicales avec Byzance et, comme ses alliés, ils durent combattre tantôt les Slovènes (Slaves), tantôt les Avares. Dans ces guerres, l'organisation de l'Etat des Antes a du lentement se disloquer car, après l'année 602, surtout après la fondation de l'Etat bulgare à la péninsule Balkanique, les Antes ont disparus de l'horizon des chroniqueurs et historiens byzantins.

L'origine des Antes.

Lubor Niederle dit qu'on mentionne les Antes pour la première fois dans la tradition langobarde, c'est-à-dire au temps du IIIe au IVe siècle après J. -C. Mais déjà Pomponius Mela et C. Plinius Secundus mentionnent les „Cissianti“ au premier siècle après J. -C. Ce nom ne signifie pas un peuple, mais deux: „Cissi“ et „Anti“. Il faut fixer leurs habitations près du Caucase. A ce temps-là il n'y avait pas de Slaves dans ces parages, alors c'est clair que les Antes ne peuvent être qu'un peuple alarode (japhétite). Seulement plus tard ils sont partis avec des autres peuples caucases, les Serbes, les Croates, les Kisi (Kiachi, ~ Čechi, Čachi) vers l'ouest sur le territoire des Slaves avec lesquels ils ont commencé une vie commune et qui se sont vite slavisés, à cause de leur petit nombre.

Aujourd'hui encore on trouve le peuple des „Andes“ dans le Caucase. Ce groupe ethnique ne compte que 26.000 âmes et appartient à la famille Lesgienne. C'est un groupe qui parle une langue sui generis. Il faut considérer les Basques comme leurs parents éloignés, comme aussi des autres peuples disparus, comme par exemple les Etrusques les Pélasgues.

Le nom.

Chez les Byzantins le nom des Antes a des différentes formes qui se ressemblent. Les Antes d'aujourd'hui s'appellent „qannaw“ et ils ont été appelés „Andi“ par leurs voisins. Le mot kabardinotcherkesse „and“ signifie „nation“. On voit qu'il faudrait bien avoir une connaissance approfondie des langues orientales, pour éclaircir les mystères des migrations des peuples, car la connaissance des langues indo-européennes seule ne suffit pas.